

omnes suos lebetes deferre ad templum, et dicere Deo, nec ullos domi ad proprios usus retinere potuissent, quod liquet esse falsum. Spiritualliter autem verum est, quod omnis lebes, id est omnis sacerdos et fidelis in ordinatione et baptismo sit consecratus Domino. Unde S. Petrus loquens fidelibus etiam laicis: « Vos, ait, genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, offerentes spirituales hostias acceptabiles Deo per Jesum Christum, » I Petr. II, 9. Et S. Paulus: « Obsecro vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationale obsequium vestrum, » Rom. xii, 1. Et: « Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est fructum laborum confidentium nominis ejus. Beneficentia autem et communionis nolite oblivisci: talibus enim hostis promeretur Deus, » Hebr. xiii, 15.

ET COQUENT IN HIS, — q. d. Judaei sub Machabaeis in suis lebetibus coquent carnes, quas Deo immolant; christiani vero, praesertim sacerdotes, in mentibus suis coquent pia et ardentia desideria, proposita et vota, quasi victimas Dei, tum contritionis et penitentiae, tum laudum et hymnorum, tum charitatis, praesertim circa conversionem animarum, ut scilicet proximis doceant res salutis, a peccatis auocent virtutes, vitantque sanctam et perfectam inducant: haec enim sunt victimae Deo uli honorificentissime, ita gratissimae et jucundissime. Addit a Castro alium sensum, q. d. Christi fideles eligent ex viris Deo sacris, quos ubique reperient, quem voluerint, ut per eum offerant Deo sacrificium verum Christi, puta Eucharistiam, sine quaestu et sumptibus; quibus olim opus erat ad commendas victimas, ollasque conducendas, ad coquendas carnes sacrificiorum. Unde sequitur:

ET NON ERIT MERCATOR. — Hebraei et Septuaginta: Non erit Chananeus, id est mercator, ut vertunt Aquila, Chaldaeus et Noster. Olim enim Chananeus in mercatura erant celebres. Jam sensus est, q. d. In templo erit abundantia lebetum, phialarum et ceterorum vasorum, quae necessaria sunt ad sacrificandum, ac proinde non erunt mercatores, qui ea peregrinis venientibus in Ierusalem ad sacrificandum vendant aut elecent. Aut, ut Palacius, q. d. Tanta erit charitas concurrentium ad templum, ut quisque alteri, praesertim advena et peregrino, lebetes et phialas sine pretio gratis exhibeat et commodet; tanta otiam venientium erit devotio et diligentia, ut quisque sibi necessaria ad sacrificium secum

afferat, ac proinde mercatoribus, qui ea in festis vendere solent adventantibus, non erit opus. Id factum est sub Machabaeis.

Jam sub hoc typo parabolice significatur, apud christianos volentes Deo sacrificare, non fore mercatores, qui vendant oves, boves, columbas, aliasque victimas, quas Deo immolent, atque ad sacrificium necessaria, uti erant apud Judaeos, eo quod sacrificium christianorum futurum sit, non carnale hominum et ovium, sed mysticum, puta Eucharistiae; aut spirituale et mentale, puta orationis, contritionis, charitatis, etc., q. d. In Ecclesia Christi facile et sine pretio licebit Deum colere, eique sacrificare. Hujus rei symbolo Christus e templo eiecit omentes et vendentes, Matth. xxi, 12. Hinc S. Irenaeus sic exponit: Non erit Chananeus, id est Gabaonita, qui more suo (Gabaonitas enim Josue cap. ix, 27, damnavit ad ligna et aquam comportandum pro sacrificiis templi) necessaria ad sacrificium suppediet. Verum Gabaonitae non erant mercatores, sed servi Hebraeorum. Rursum non erit in Ecclesia mercator, scilicet rerum spiritualium, id est simoniacus, qui scilicet Eucharistiam, resque sacras pretio vendat aut emat, quia Christus praecipit Apostolis eorumque posteris: a Gratis accepistis, gratis date, » Matth. cap. x, 8. Ita Lyranus et Vatablus. Porro non erit simoniacus, id est licite esse non poterit, nec ut sit permittetur; quia a prelati Ecclesiae puniuntur, et beneficio quod simoniacae obtinuit, si res consistit, privabitur.

Alter Theodoretus, Albertus et Clarus: hi enim per Chananeum intelligunt sceleratum et improbum. Tales enim olim erant Chananeus, ideoque a Deo per Hebraeos et terna sancta expulsi sunt, q. d. Christiani non erunt scelerati, sed pii et sancti; intellige quantum est ex vi christianismi et gratiae Christi: omnes enim qui huius gratiae obsequuntur et cooperantur, sancti sunt: si quis vero id nolit, non mirum si sceleratus evadat, sed sua culpa et malitia. Insuper si sceleratus sit, Ecclesiae eum corrigere sataget; si monitus secundo et tertio se corrigere nolit, Ecclesiae eum excommunicabit, et e caetera fidelium expellet, iuxta praecipitum Christi, Matth. xviii, 17: « Dominus omnipotens, ait Theodoretus, hanc vocem veram esse hoc tempore praestet, ut nemo in nobis Chananeus videatur, sed omnes secundum traditionem Evangelicam, vivamus, et beatam spem expectemus, adventumque magni Dei conservatoris nostri Jesu Christi, cui cum Patre gloria et cum Spiritu Sancto nunc et semper, et in saecula saeculorum. Amen. »

Mercator
est
simoniacus

Origines
censuit
Malachiam,
Aggerum
et Joannem
Baptistam
fuisse
angelos.

COMMENTARIA

IN

MALACHIAM PROPHETAM.

ARGUMENTUM.

Queritur PRIMO, quis fuerit Malachias? Respondet primo, Origenes apud S. Hieronymum et Cyrillum, eum fuisse angelum qui corpus assumpsit, illudque sibi hypostaticè univit, ut esset typus Christi, et ut haec Dei oracula Judaeis enuntiaret. Id probat ex eo quod Malachias hebraice idem sit quod angelus Domini. Et ita vertunt cap. I, 4. Septuaginta et ex his Clemens Alexandrinus lib. I Stromat., et S. Augustinus lib. XX De Civit. cap. xxv. Et S. Chrysostomus orat. 2 Contra Judaeos, et homil. 14 in epist. ad Hebr.: « Lege, ait, quid dicat Aggeus, quid Zacharias, quid angelus (puta Malachias), quid Esdras in eunt. » Simili argumento motus Origenes, censuit Aggerum et Joannem Baptistam fuisse angelos incorporatos, eo quod in Scripturis vocentur angeli, ut patet Aggei I, 13, et Matth. xi, 10. Cum Origene sensisse videtur Tertullianus lib. De Carne Christi, cap. in et vi, ubi probat non fuisse Verbo Dei impossibile carnem assumere, ex eo quod id angelis fuerit possibile: quod nisi de assumptione hypostatica intelligas, ejus ratio inutilis esset et nullius momenti. Porro Origenes hanc sententiam tradit tum alibi, tum discrete tomo II in Joannem, explicans illa Malachiae verba: « Ecce ego mitto angelum meum. » Verum hic est error. Nam de fide est Joannem Baptistam fuisse hominem, generatum ex Zacharia et Elisabeth, ut patet Luc. I, 48, et Joan. I, 6. Et certum est omnes Prophetas fuisse homines. Unde Eclii. cap. xlix, 12: « Et duodecim Prophetarum ossa, inquit, pullulent de loco suo. » Si habuerunt ossa, eaque rursum pullulabunt et resurgent; ergo fuerunt veri homines: hi enim constant carne et ossibus. Ita S. Hieronymus, Cyrillus, Theodoretus et alii passim. Ad argumentum respondeo Prophetas vocari angelos, id est nuntios et legatos Dei. Sic quilibet sacerdos a Malachia vocatur angelus, cum ait cap. II, 7: « Labia sacerdotis custodient scientiam, et legem requient ex ore ejus; quia angelus Domini exoriturum est. » Secundo, vocatur angeli ob angelicos mores, for-

nam et vitam. Simili modo multi hodie filii suis induunt nomen angelus, ob devotionem quam habent erga angelos, utque eorum puritatem imitentur. Ita S. Epiphanius lib. De Vita et moribus Proph. in Malachia et Aggeo, qui et addit ex sententia Hebraeorum, Malachiam vocari angelum, eo quod quocumque praedicaret, eadem ab angelo de caelis veniente doceretur et confirmarentur. Sed hujus rei fides sit penes Hebraeos; certe videtur olere fabulam et figmentum Rabbinicum (1).

Secundo, veteres Hebraei, aequè ac moderni tradunt Malachiam fuisse Esdras sacerdotem et scribam. Hanc traditionem referunt et sequuntur S. Hieronymus, Remigius, Rupertus, Ribera et alii. Rationes et conjecturae hujus sententiae sunt variae. Prima, quia Malachias idem argumentum tractat quod Esdras, scilicet taxat neglectum legis cultusque Dei, ac nominatim matrimonia cum alienigenis, quae Esdras culpae cap. ix. Secunda, quia Esdras eodem tempore vixit quo Malachias, ac meminit cap. v, 1, Aggei et Zachariae, non tamen Malachiae: ergo signum est ipsummet fuisse Malachiam, qui ita dictus sit, cum a Deo quasi angelus, id est nuntius et propheta, ad populum missus est, ut eos induceret ad penitentiam, qua imminentes clades effugerent. Tertia, quia Esdras vir mire sanctus, zelosus et egregius praedicator, omnino videtur fuisse propheta, nec alius esse potuit, quam Malachias. Quarta, quia Ecclesiasticus cap. xlix, cum laudat Zorobabel, Jesum, Nehemiam, praeterit Esdras, qui illis virtute et gestis non cedit: ergo verisimile est ipsum eum laudasse inter 12 Minores Prophetas, sub nomine Malachiae. Ex adverso Jo-

An Mala-
chias sit
Esdras?

(1) Sunt etiam quidam inter Hebraeos qui putant Malachiae nomen, non esse verum et proprium nomen Prophetae, sed factitium et figurativum, ut puta offitii, ab ipso Propheta formatum. Haec vero interpretatio eo minus potest admitti, quod nullum aliud in librorum veteris Testamenti inscriptionibus existit exemplum positi nominis solius officii scriptoris, omisso nomine ejus proprio.

sephus in libris *Antiq.* et Eusebius in *Chronico*, meminissent Esdræ, sed non Malachias, quasi unus idemque fuerit: Eusebius tamen lib. X *Prepar.* cap. III, meminit Malachias, eumque Aggeus et Zacharias associat.

Respon-
sio deo
dative.

Verum alii passim Malachiam ab Esdra distinguunt. *Primo*, quia Esdras ubique vocatur Esdras, nusquam Malachias: sicut Malachias ubique vocatur Malachias, nusquam Esdras: nec Malachias ullam dat significationem Esdræ. *Secundo*, quia Esdras ubique scribitur vocatur, Malachias vero ubique propheta. *Tertio*, quia Malachias ultimus fuit omnium Prophetarum, in eoque desinit propheta apud Hebræos, uti ipsimet fatentur. Hic omnium Prophetarum fuit junior, uti scribitur S. Epiphanius, Dorotheus et Isidorus in ejus Vita: Esdras autem fuit senior Aggeus et Zacharia, qui post reditum et captivitate Babylonica, æque ac Malachias, prophetaverunt. Esdras enim natus est ante captivitatem, vel certe anno 1 captivitatis, ut patet ex eo quod illo anno Sarras pater ejus occisus sit a Nabuchodonosore, mox a capti Jerusalem, in Reblata, *Esdra* vi, 1, juncto cum *IV Reg.* xxv, 18 et 21. Jam captivitas duravit 70 annis: quare si ejus initium ponas in excidio Jerusalem, sequitur Esdras in ejus fine 70 ut minimum fuisse annorum: sin autem ejus initium ponas annis 41 citius, in strage Joakim et captivitate Joachin, sequitur Esdras in ejus fine fuisse 59 annorum: quibus adde annos 3 Cyri, 8 Cambysis, 36 Darii Hystaspis, 20 Xerxis, 7 Artaxerxis (anno enim 7 Artaxerxis, missus est ab eo Esdras in Jerusalem, *Esdra* vii, 1 et 6) habebis annos 133 vite Esdræ: post quos adhuc superstes fuit, et gessit ea quæ a capite vii, Esdræ ad finem libri enarrantur. Quare necesse est eum fuisse valde senem et grandævum: ergo Esdras non fuit Malachias, qui juvenis obiit, uti tradunt Epiphanius, Isidorus et Dorotheus in ejus Vita. *Quarto*, Esdras vitam pene egit in Babylone: unde fuit pinguera Artaxerxis: Malachias autem vixit in Judea, ibique natus est post reditum populi et Babylone, ut docent Epiphanius, Dorotheus et Isidorus. *Quinto*, quia Esdras a Malachia distinguunt S. Chrysostomus initio citatus, Theodoretus præfat. in *Canticis*, S. Augustinus lib. XVIII *De Civit.* cap. xxxvi, Athanasius in *Synopsi*, Lyranus, Vatablus, Clarus, a Castro, Arias et alii. Quin et Hebræi apud Genebrardum in *Chronolog.*, sub principum sextæ ætatis, tradunt Hebræos celebrasse concilium ad conscribendum canonem librorum canonicorum, in eoque præsesse Danielelem, Aggeum, Zachariam et Malachiam, scribam vero fuisse Esdras. Hinc patet responsio ad argumenta.

Ad *primam* enim respondetur, Prophetas pleosque idem pene argumentum tractare quod alii, scilicet minas excidii Jerusalem per Chaldeos.

Ad *secundam*, Esdras non meminit Malachias,

quia eo fuit prior: post eum enim ultimo loco prophetavit Malachias. Adde Esdras tantum meminisse Prophetarum qui populum incitarunt ad restaurandum templum: tales autem fuerunt Aggeus et Zacharias, non vero Malachias, ut pote qui post restauratum templum prophetavit.

Ad *tertium* jam dixi, Esdras fuisse historicum et scribam, Malachiam vero fuisse prophetam, idque diserte docet S. Augustinus lib. XVIII *De Civit.* cap. xxxvi. Deus enim dona sua, præsertim prophetia, distribuit prout vult; unde et sanctioribus subinde eam negat, minus sanctis vero, imo impiis eam communicat, uti asserit Christus *Matth.* vii, 22.

Ad *quartum*, Ecclesiasticus non meminit omnium virorum illustrium, sed aliquorum duntaxat: hinc sicut Esdras, ita et Danielelem omittit. Idem dico de Josepho, et Eusebio *Chronico*. Adde foris Josephum et Eusebium secutos esse Hebræorum traditionem, quod unus idemque fuerit Esdras et Malachias, uti eandem secutus est S. Hieronymus.

Prophetavit Malachias sub Dario Hystaspis, ac deinceps, sub quo et Aggeus et Zacharias prophetaverunt; sed post eos. Ita S. Hieronymus, qui et secutus Hebræos, hunc dat canonem chronologicum Prophetarum. Tradit enim dicitque, «in quibus (Prophetis) tempus non præfertur in titulo, sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus et hi qui ante eos habent titulos prophetarunt.» Rursum prophetavit non ante, uti videtur velle S. Hieronymus, sed post consummationem fabricæ templi, uti apparebit, si quis caput it cum cap. ix et x Esdræ conferat. Taxat enim cap. i et ii, sacerdotes, eisque minatur maledictionem, quod templo et altari incurit et impie deserviant, reprobat solemnitates, quas Judei in templo peragebant indevote, avare et indecore; ac præsertim quod eas celebrarent polluti tum aliis peccatis, tum conjugis infidelium, quod peccatum pariter culpat et corripit Esdras cap. ix et x. Unde ad eum alludens Malachias cap. ii, 7: «Labia, ait, sacerdotis (Esdræ) custodient scientiam, et legem requirunt ex ore ejus.» Esdras enim dicit post consummatum templum (hoc enim factum est anno 6 Darii Hystaspis), puta anno 7 Artaxerxis et Babylone venit in Jerusalem, ibique populum in lege Dei instruxit, ac matrimoniam cum alienigenis redarguit et dissolvit. Ita Cyrilus, Theodoretus et alii. Quare paulo ante annum 7 Artaxerxis, hæc de uxoris alienigenis repudiandis videtur monuisse, et jussu Dei præcæsisse Malachias. Nam anno hoc 7 supervenit Esdras, qui Malachiam adjuvans, reipsa Judeis eorum repudium persuasit, ut ulteriore Malachias monitione jam non esset opus (1).

(1) Fuisse Malachiam Aggeus et Zacharia posteriore, intelligimus ex eo quod, quo tempore vixit, tempurum erat instauratum, cap. i, 10; iii, 1, 40. Eodem tempore præerat provincie Persicum habebant Judei, cap. i, 8;

Malachias
arguitur
tam.

Queritur *secundo*, quodnam sit argumentum Malachias? Respondeo *primo*, arguitur Judæos ingratiitudinis, et sacerdotes negligentia et impietatis in Deum; quod cum angeli Domini esse debeant, tam doctrina quam vita, neutrum tamen præstent. *Secundo*, prædicit abolendum sacerdotium et sacrificium Aaronicum in Jerusalem, eique successurum sacrificium purum sanctumque Eucharistia, celebrandum in toto mundo. *Tertio*, reprehendit Judæos qui suas uxores repudiabant, et duebant alienigenas. *Quarto*, prædicit adventum Christi, ejusque præcursorem Joannem Baptistam. *Quinto*, maledicit Judæorum frugibus, ac negat Deo decimas et primitias. *Sexto*, prænnuntiat diem judicii, ejusque prænnuntium et prodromum Eliam, qui converlet corda patrum ad filios (1). Quocirca Malachias propheta sententia brevis est, sed fecunda mysteriis, præsertim futuris in novo Testamento, que clarius cæteris, utipote ultimis, et vicinior Christo et Apostolis, enuntiat, eisque prophetia quasi lampada tradit, dum ipsorum quasi index et lificer, in eos desinit et conquiescit. Unde S. Hieronymus *ad Paulinum*: «Malachias, inquit, aperte et in fine omnium Prophetarum, de abiectione Israel et vocatione Gentium: Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, et manus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda.» Vitam vero Malachias paucis hæc verbis complexus est S. Epiphanius lib. *De Vita Prophet.*: «Malachias, inquit, et tribu Zabulon, post reditum populi et Babylone natus perhibetur in Soph. Is ab ineunte ætate, dumque juvenis esset, vitam inculpata egisse fertur. Super adventu Domini deque vita functorum judicio nonnulla ab eo vaticinata sunt, quodque ritus cum legibus Mosi commutabuntur, et emendabuntur.

itaque summum imperium adhuc erat penes Persas. Accuratus ætas vatis definitur vix poterit, ait Maurer. Equalem Nehemia fuisse colligitur ex cap. ii, 10-16, colatus cum Nehem. xii, 12, 31. Sed uxores alienigenas sequi, nec improbabile est in magna qua colonia edificabatur rerum necessariarum penuria, scripsit decimas Judæos non persolvisse Levitis. Quid? quod cap. i, 8, legitur, videtur, ut recte observavit Hitzigius, aliena esse a Nehemia, cf. Nehem. v, 14. (Maurer.)

(1) Eandem divisionem sequitur Jahn (*Introduct. in L. S. V. T.* cap. v, § 161, Viennæ, 1814). Admirat Eichornius Malachias vaticinia, ut hodie constant, non integros hujus Prophetæ sermones, sed primas tantum rudisque delineationes et veluti summaria exhibere. Quod probare nititur, eo quod vates sæpe sæpius argumentum mutat in tam breviori prophetia, et eadem sæpe retrahat, scilicet malam populi ingratamque erga Deum mentem. Quam infremum sit illud argumentum quisque intelligat ipse. Cæterum illud fortiter et plene refellit Hengstenberg, *Christologie*, Th. III, S. 375, ff. ex quo, et hujus prophetie explanatione constat, unus esse argumentum, omnesque libri partes arte inter se coherere.

Cæterum cum populus cum universus, ut virum non minore sanctimonia, quam mansuetudine prædium coheret, indiderunt illi nomina Malachias, id est angelus: erat quippe forma oppido quam præstanti. Quæcumque præterea dixit in prophetia Malachias, visus est angelus eum in dies instituire, et declarare, etc. Ante diem vero adhuc juvenis fato est functus; juxtaque majores suos in proprio agello repositus. Eadem quasi ad verbum habet Dorotheus. Addit Isidorus eum angelum vocari, eo quod oraculis ejus ita crederet populus, ac si a Deo per angelum edita fuissent. Addit a Castro Deum ejus ore carpere et instruere Judæos sacerdotes, ac promittere aureos in novo Testamento; hi ergo cum sint angeli, angelorum prophetam et doctorem, puta Malachiam, postulabant.

Jure itaque Malachias, id est angelus, nuncupatus est; cujus vultus, animus, actus, sermo erat angelicus: qua de causa crebro cum angelis et de angelis loquitur, ut cap. ii, 7, sacerdotem vocat angelum Domini, et cap. iii, 1, tam Christum quam Joannem Baptistam angelos nuncupat: «Ecce, inquit, ego mitto angelum meum (Joannem Baptistam), et preparabit viam ante faciem tuam. Et statim veniet ad templum sum dominator quem vos queritis, et Angelus Testamenti (novi), puta Christus Dominus, qui est magni consilii Angelus quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum. Et quis poterit cogitare diem adventus ejus? et quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis confans, et quasi herba fulgonum: et sedebit confans et emundans argentum, et purgabit filios Levi, et colabit eos quasi aurum, et quasi argentum, et erunt Domino offerentes sacrificia in justitia.» Unde eundem soli comparans cap. iv, 2: «El orietur, ait, vobis timentibus nomen meum sub justitia, et sanitas in penitis ejus; et egrediemini, et salietis sicuti vituli de armento.» An non hæc exultantis, celestis et angelici spiritus voces et jubili sunt? Merito ergo Malachias angelorum choro, et Sanctorum catalogo ascriptus legitur in Romano Martyrologio, die 14 januarii.

Quocirca ad eum alludens S. Bernardus serm. s. Malachias *De Malachia Archiepiscopo Hibernis*, utipote illi uti appellacione et cognomine, ita et mortuus consimilium (2): «Dilectus, ait, Deo hominis Malachias, ruscopus.

(2) Stylo utitur Malachias pro sæculi sui genio, satis eleganti, terso ac nitido, conciso tamen, et ad aculeos in legentium animis relinquendos composito, et argumento suo tam in correctionibus quam in promissis scite temperato. Sic Rosenmüller (*in Malach. Proemium*). Minus favent stylo Malachias Lovvianus, Eichornius et Jahn, qui fatentur equidem illum in reprehendis vitiis esse vehementem, cæterotum prosaicum et duriusculum. De Wette longius adhuc progreditur, ferèque omnem indolem poeticam, sed præter æquum, Malachias abjudicat.

Subjicit elencus eorum qui Malachia librum seorsim scriptis illustrant: inter catholicos interpretes:

Vicinus
Anglicus
cui?

nodie in consortium angelorum recipitur, re adeptus quod nomine dicebatur. Et quidem ante angelus erat non minus puritate quam nomine; sed nunc felicitus gloriosi in eo interpretatio nominis impletur, quando pari cum angelis gloria

Mathurini Quadrati *Homilia in Malachiam*, Parisiis, 1576, 1577; Gabriellis *Acosta Commentarius in librum Ruth...* et *Malachiam*, Lugduni, 1641; Augustini de Quiros (diversi a Ludov. Bern. de Quiros, et a Petro de Quiros) *Commentarii in Prophetas Naliam et Malachiam*, Hispalis, 1622; Linguini, 1623; Jahu, qui in *Appendice hermeneutica*, fasc. 1, Vienna, 1813, explanationem Malachiae exegeticam dedit.

Ex acatholicis interpretibus: Jo. Draconitis *Malachias Propheta hebraice, cum versionibus Chaldaea, etc.*, Lips. 1564; David Chytraei *Explicatio Malachiae Prophetae, et Chronologia, etc.*, Rostoch. 1568; Henr. Molleri *Expositio Malachiae Prophetae*, Witemberg. 1569; Sam. Rohlii

et felicitate letatur. » Et mox: « Letemur quod angelus noster ascendit ad cives suos, pro filiis captivitatis legatione fungens, corda nobis concilians beatorum, vota illis intimans miserorum. »

Malachias Propheta, cum Commentariis Rabbin., etc., Rostoch. 1637; Jo. Henr. Ursini *Commentarius in Malachiam*, Francof. 1632; Salom. Van Til, *Malachias illustratus, seu novo Commentario analytico et exegetico ad pluriorem sensum evolutionem elucidatus, etc.*, Lugd. Batav. 1701; Joan. Wesseli *Malachias enucleatus*, Lubecae, 1729; Herm. Venema *Commentarius ad librum elenctico-propheticum Malachias*, Leovard. 1749; Car. Frid. Bahrdt *Commentarius in Malachiam, cum examine critico, etc.*, Lips. 1768; Joan. Melch. Faber *Commentatio in Malachiam Prophetam*, Onoldi, 1779; Hengstenberg, qui in *tertia Christologia* parte fere totum Malachiae librum exegeticè exposuit.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Arguit Deus Judaeos ingratiitudinis: quia Jacob, inquit, dilexi quasi filium, Esau autem odio habui. Ubi est ergo amor meus, et timor meus? Secundo, vers. 7, arguit sacerdotes, quod offerant panem pollutum, et hostias caecas et mancas. Hinc tertio, vers. 11, iis amotis novos se surrogaturum promittit, qui in omni loco offerant pie et sancte purissimum et augustissimum mincha, id est sacrificium Eucharistiae (1).

1. Onus verbi Domini ad Israel in manu Malachiae. 2. Dilexi vos, dicit Dominus, et dixistis: In quo dilexisti nos? Nonne frater erat Esau Jacob, dicit Dominus, et dilexi Jacob, 3. Esau autem odio habui? et posui montes ejus in solitudinem, et hereditatem ejus in dracones deserti. 4. Quod si dixerit Idumaea: Destructi sumus, sed revertentes aedificabimus quae destructa sunt: Haec dicit Dominus exercituum: Isti aedificabunt, et ego destruem, et vocabuntur termini impietatis, et populus cui iratus est Dominus usque in aeternum. 5. Et oculi vestri videbunt: et vos dicetis: Magnificetur Dominus super terminum Israel. 6. Filius honorat patrem, et servus dominum suum: si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? et si Dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum; ad vos, o sacerdotes, qui despiciatis nomen meum, et dixistis: In quo despeximus nomen tuum? 7. Offeratis super altare meum panem pollutum, et dicitis: In quo polluimus te? In eo quod dicitis: Mensa Domini despecta est. 8. Si offeratis caecum ad immolandum, nonne malum est? et si offeratis claudum, et languidum, nonne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum. 9. Et nunc deprecamini vultum Dei ut misereatur vestri (de manu enim vestra factum est hoc) si quomodo suscipiat facies vestras, dicit Dominus exercituum. 10. Quis est in vobis, qui claudat ostia, et incendat altare meum gratuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: et munus non suscipiam de manu vestra. 11. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum. 12. Et vos polluistis illud in eo quod dicitis: Mensa Domini contaminata est: et quod superponitur, contemptibile est, cum igne, qui illud devorat. 13. Et dixistis: Ecce de labore, et exsufflastis illud, dicit Dominus exercituum, et intulistis de rapinis claudum, et languidum, et intulistis munus: numquid suscipiam illud de manu vestra, dicit Dominus? 14. Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, et votum faciens immolat debile Domino: quia Rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, et nomen meum horribile in gentibus.

Vers. 1. 1. ONUS VERBI DOMINI AD ISRAEL. — « Onus, » id est tristic et onerosa propheta, uti jam saepius dixi; cuius horrorem temperat dicens, « ad Is-

(1) Propheta in hoc capite vicissim universum populum ob ingratiitudinem, et speciatim sacerdotes ob profanationem sacrorum vehementer expostulat.

Quod populum, primo, exponit amorem Dei praeforem Judaeos Idumaeis, primo, conspicuum jam in predicatione Jacobi praesentis Esau, 2; secundo, conspicuum adhuc in vastatione Idumaeorum continuanda, sorte autem Judaeorum restituenda, 3-5.

Secundo, reprehendit honorem Patri et timorem Domino Deo non redditum, 6.

rael, » q. d. Deus in ore meo posuit hoc onus, ut eo quasi deportem illud ad Israel, eique illud

Quod sacerdotes (vers. 9 dimidia parte) primo, in sacrificiis, primo, reprehenditur pollutio panis et altaris, 7; secundo, vituperatur victimarum illegalis conditio, 8; tertio, inculcatur emendatio et deprecatio, 9.

Secundo, in ministeris sacris, primo, exponitur Levitarum cupiditas mercenaria, cum eorum reprolatione futura, 10; secundo, annuntiat institutio novi sacrificii in Eucharistia futura, 11; tertio, exprobratur tam sacrificantium, tam offerantium, contemptus altaris et ignis sacri, 12; indignitas legalis victimarum, 13; impletio votorum manca et plena defectibus, 14.

promam et exponam. Israel enim ut filium suum amat Deus, ideoque eum hoc onere corripit et castigat. Apud ergo magisque proprie hebraicum *in el*. Noster vertit, *ad Israel*, quam Tigrina, *contra Israel*.

AD ISRAEL. — Ad duas tribus, videlicet Juda et Benjamin. Haec enim sola, decem tribubus in Assyriam abductis, sibi priscum et avitum Israelis nomen vindicaverunt, praesertim quia multi ex Israel, id est ex decem tribubus, vel reliqui, vel profugi junxerunt se duabus jam dictis, et in eandem cum his gentem et rempublicam cohaerere, ut dixi in *Zacharia*. Ita S. Hieronymus, Remigius, Hugo et Lyranus. Ubi moraliter discit Israel, id est validus cum Deo, et per Deum esse non posse nisi eos, qui unionem et societatem fraternam colant; invalidi enim et inermes sunt, qui sibi solis praesidi, a fratrum et sociorum consortio et auxilio se segregant. Scitum est illud: «Concordia res parvae crescunt, discordia res magne dilabuntur.»

IN MANU MALACHIAE, — id est per Malachiam quasi manum, id est organum et instrumentum. Os ergo hic vocatur *manus* per catachresin: quia manus est organum organorum, ut ait Philosophus.

Moraliter, mo-
rior est,
angelus.

Moraliter, discit hic eum qui de vitis vel erroribus suis te corripit vel castigat, esse Malachiam, id est angelum, ac quasi angelum a Deo coelestis tibi missum, imo celeste oraculum, munusque ingens tibi deferentem, a te reverenter suscipi, coli et amari debere. Qui itaque corripit alium, cogitet se angeli Dei vices obire; ac proinde ministerium hoc divinum expleat angelice, id est sine ira, aliave passione, sincere, imperturbate, modeste, leniter ostendendo viscera charitatis et compassionis, sicuti angeli compatiuntur humana infirmitati et ignorantia, quae ad plenum perspecta habent, dum homines corripiunt, juxta illud documentum Apostoli, *Galat. vi. 1*: «Vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu teneris.» Vide ibi dicta. Vicissim qui corripitur cogitet se ab angelo corripit, ab eoque sibi hoc omnis castigationis, esto duriusculum, jussu Dei imponi, ideoque ei gratias agat; uti faciebat S. Carolus Borromeus, qui praeter alios, duos ex professore sacerdotis graves constituerat, omnium actionum suarum inspectores et censores. Illis enim hoc officii dederat, ut jugiter in omnia verba et facta sua invigilarent, notarentque si cubi quid peccaret, de eoque libere et sincera sese admonerent, quos benigne audiebat; et monitus de errore quopiam, illico eum corripibat: ita habet Vita ejus, lib. VIII, cap. XVI. Nimirum ipsidem didicerat ab antecessore suo S. Ambrosio, qui, ut habet ejus Vita, monitus a quopiam, monitori gratias agebat, dicitans se ingens ab eo accepisse beneficium. Vere dixit Sapiens *Prov. xxvii. 5*: «Melior est manifesta correctio, quam

Esopum S.
Borromei.

amor absconditus. Melliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula blandientis.» Et cap. IX, 8: «Argue sapientem, et diliget te.» Et Ecclesiastes cap. VII, 6: «Melius est a sapiente corripit, quam stultorum adulatione decipi.» Ex adverso superbi, quia insipientes sunt, «cum se impeti redargutione concipiunt, gladium persecutionis credunt,» ait S. Gregorius lib. X *Moral.* cap. III. Quin et Sapiens: «Qui odit, ait, increpationes, insipiens est,» *Prov. XII, 1*. «Non amat pestilens eum qui se corripit: nec ad sapientes graditur,» *Prov. XV, 12*. Et vers. 10: «Qui abijcit disciplinam, despiciet animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.» Hoc est quod lugentes angeli edicunt *Jerem. LI, 9*: «Curavimus Babylonem, et non est sanata: derelinquamus eam.» Nam «qui non vult corripit, non vult corrigi. Et qui odit correptionem, vestigium,» id est certum indicium, «est peccatoris,» id est peccatis affixi, obstinate instar diaboli, *Eccli. XXI, 7*.

Quocirca S. Basilius in *Regul. brevior. Reg. 159*: «Qui hujusmodi est, inquit, hujus conversatio inter reliquos fratres perniciose est.» Unde idem alibi jubet eos quasi pestes a congregatione segregari. Idem, *Regul. 138*: Sicut, ait, infirmus anxius de salute corporis, libenter suscipit quidquid ordinat medicus, licet acerbis sit et aspera curationis ratio; sic humilis, et qui vere salutem animae desiderat, prompte et hilariter suscipit correptionem, quantumvis mordacem et acrem. Scripsit haec de re Galenus librum *De Cognoscendis curandisque animi morbis*, ubi docet, sicut unica aegroti spes recuperandae sanitatis sita est in medico, ita totam salutis spem consistere in eo, si quis quaerat et inveniat virum virtute et prudentia praeditum, illique se totum instruendum, corrigendum et formandum tradat, illique credat, non sibi, etiamsi defectus quos ipse notat, in se non videat. Hoc est quod ait *Eccli. XX, 4*: «Quam bonum est correptum manifestare penitentiam?» Ita fecit S. Petrus correptus a S. Paulo, *Galat. II, 11*, Theodosius imperator ob eadem Thessalonicensium correptus a S. Ambrosio, uti refert *Histor. Tripart. part. II, lib. VII, cap. VI*. In Chronicis Ordinis Cisterciensis narratur, olim in monasterio Clavellensi pium hujus fuisse morem, ut si quis ab alio de aliquo defectu moneatur, vel reprehenderetur, illico reprehensus pro reprehendente, in gratiarum actionem recitaret orationem Dominicam.

2. DILEXI VOS. — Opponit Deus Esau Jacobo, *Vers. 3*. quod hunc dilexerit, illum odio habuerit. Per Jacob intelligit familiam potius, quam personam Jacob, puta ejus posteros, scilicet Jacobaeos: sic per Esau intelligit Idumaeos, Esau posteros. Porro dicit: *Dilexi* in praeterito, non in presenti *diligere*, *q. d.* inquit S. Hieronymus: Olim dilexi Jacobaeos, cum me colerent et redamarent: at jam cum me

aversentur, ego pariter eos aversor. Nam «amare non redamantem, est amoris impendia perdere.» Verum alii melius *dilexi* exponunt per omnem temporis differentiam, *q. d.* Jacob dilexi, diligo et diligam. Sic enim Hebraei saepe per unam temporis differentiam, ceteras omnes significant. Id ita esse patet ex eo, quod hisce verbis arguit praesentes Judaeos, eo quod amori suo non respondeant, sed amori rependant odium, *q. d.* Ego vos ab olim dilexi: nam sicut patres vestros dilexi, ita et vos filios eorum diligo. Alioqui enim exceperissent Judaei, dicendo: Quid ad nos quod patres nostros dilexerit, cum nos ipsos oderis? Porro dilectio Dei est effeax, et fons omnis boni et doni: ex amore enim et benevolentia nascitur omnis beneficentia. Dilexi ergo vos, ideoque ex Aegyptia servitute eduxi, in Synagoga meam elegi, legem de caelo dedi, vos manna pavi, columna ignis et nubis per desertum deduxi, victorias miraculosas vobis de hostibus dedi, in Chanaan vos deduxi, firmavi, protexi, alui, dilavi; regibus, prophetis, bonisque omnibus vos cumulavi.

ET DIXISTIS. — Hebraicum *vau* est conversivum, ejus officium est vertere praeteritum in futurum. Unde Vatablus vertit, et dicitis; Chaldaeus, *quod si dixeritis*, Hucusque enim hoc non dixerunt, quia necdum audierant a Deo: «Dilexi vos;» sed eo audito obstrepere coeperunt, ac dicere:

IN QUO DILEXISTI NOS? — Quo signo, quo dono, quo beneficio tuam in nos dilectionem ostendisti? Vide hic insignem populi ingratitude, qua non tantum tot Dei beneficiis ingrati sunt, sed et eorum obliti, adeo ut ea non agnoscant; perinde ac si Deus eis peregrinus esset, nec quidquam boni unquam contulisset; cum tamen ex libris Mosi, Judicum, Josue, Regum et ceteris S. Scripturae constaret innumera, et maxima eos a Deo dona percepisse. Hoc est quod eis impropere Psaltes *Psal. LXXVII, 11*: «Obliti sunt benefactorum ejus, et mirabilem ejus quae ostendit eis.» Hinc ingratorum questionem respondet Deus, atque:

Vers. 2
et 3.

2 et 3. NONNE FRATER ERAT ESAU JACOB (isque gemellus ex eodem partu?) ET (tamen) DILEXI JACOB, ESAU AUTEM ODIO HABUI? — Ita et Syrus, et Arabicus uterque, *q. d.* Jacob cum suis posteris Jacobaeis praeelegi, et praedilexi praes Esau et posteris ejus Idumaeis. Idque *prime*, cum de utroque adhuc in utero matris Rebeccae existente, ideoque ante omne ceterum meritum vel demeritum dixit et praedixi matri: «Major serviet minori,» puta Esau Jacobo, *Gen. XXV, 23*; ubi advertit odium hoc Esau non fuisse proprium et formale (nec enim Deus odisse poterat Esau antequam peccaret), sed tantum minore amorem, quod scilicet Esau postpoverat Jacobo, eique in donis cederet et subjiceret. Sic *Genes. XXXI, 31*, pro eo quod Noster vertit: «Videns autem Dominus quod (Jacob) despiceret Liam,» Hebraeus, Chaldaeus et Septuaginta habent: *Videns autem Dominus quod odio habere*

Odium
vocatur
amor ini-
mor.

Liam; ubi neglectus Lia, ejusque minor amor quam Rachelis, vocatur odium: nec enim Jacob proprie oderat Liam, quam ut conjugem amabat et alabat. *Secundo*, cum Judaeos praetulit Idumaeis, dando Judaeis meam legem, Ecclesiam, templum, Prophetas, regnum, etc., eisque subiciendo Idumaeos. *Tertio*, et maxime ad rem praesentem, cum Judaeos Babylone liberavi, Idumaeos in gratiam vestri ibidem captivos dereliqui; unde explicans subdit: «Et posui montes ejus solitudinem,» etc.

Nota ex S. Hieronymo, Theodoro, Lyrano, Vatablo, Aria, Ribera et aliis, Malachias ad litteram loquitur non de praedestinatione Jacob, et reprobacone Esau, *q. d.* Jacob et Jacobaeos praedestinavi, Esau vero et Idumaeos reprobaui et gehenne addixi; nam hoc constat esse falsum: quia multi Jacobaei damnati sunt, et multi Idumaei, ut Job cum suis amicis, salvati; sed loquitur de praedestinatione Jacob praes Esau ad bona temporalia. Respicit enim ad illud matri utriusque, praenanti adhuc, promissum *Gen. XXV, 23*: «Duae gentes sunt in utero tuo, et duo populi ex ventre tuo dividuntur, populusque populum superabit, et major serviet minori,» puta Esau serviet Jacobo, et Idumaei Jacobaeis; qui locus manifeste loquitur de praedestinatione ad dominium temporale, non spirituale. Sensus ergo est, *q. d.* Dilexi vos, o Judaei, magis quam Idumaeos fratres vestros, ejus rei hoc vobis do signo et argumentum: cum tam vos quam Idumaeos, propter multiplicia peccata, Chaldaeos vastandos tradidisset, vos diligens, pristinaeque in patres vestros dilectionem conservans, paulo post et captivitate reduxi, et in patriam restitui: Idumaeos vero, quia fuerunt vestri hostes, in gratiam vestri in ea reliqui, eorumque terram in solitudinem redactam, draconibus habitandam dedit. Hunc esse sensum litteralem et genuinum patet ex sequentibus. Ex quo allegorice Apostolus *Rom. IX, 13*, assurgit ad praedestinationem et praeelectionem ad bona spiritualia, cujus illa praeelectio Jacob ad bona temporalia erat typus. Sicut enim Deus Jacobaeos in opibus terrenis praetulit Idumaeis, ita in spiritualibus fideles in fide infidelibus, justos in gratia iniustus, electos in gloria reprobis praefert et anteponit. Ita S. Hieronymus et alii passim, quos sequuntur scholastici, ac nominatim Gabriel Vasquez, I part. *Quaest. XXIII, disp. XXXV, num. 43*. Vide ea quae dixi *Rom. IX, 13* (4).

Jacob de
leus
praes Esau
ad bona
temporalia.

(4) Apostolom non in sensu litterali allegasse hunc locum, vel sequentia docent: «Et posui montes ejus solitudinem,» etc. Deus igitur, inquit Rosenmuller, non dicit, qua in re olim Judaeos Edomitis praetulit, sed quoniam isto, dum haec loquebatur, tempore esset majoris benevolentiae indicium, declarat; scilicet, cum utraque, inquit, gens nuper felicibus Nabuchodonosoris armis subacta et vastata fuisset, poteram utramque destrueret, sed, Edomitis repulatis, vos Israelitis restitui. C. Galmetum ad hunc versum.

Moraliter, quisque alios in alio superat.

Moraliter, hic discat quisque aestimare Dei in se amorem et beneficentiam, qua multis aliis prelatus est, v. g. si religiosus est, prelatus est secularibus: si sacerdos, laicis: si doctus, indoctis: si fidelis, infidelibus, etc., adeoque si quisque suas naturae et gratiae dotes consideret, inveniet se peculiari et propriis aliquas a Deo accepisse, quibus aliis superat; sicut vicissim in nonnullis ab aliis superatur; ut hinc ansam habeat humilitatis, inde laudis et gratiarum actionis. Vide dicta Exod. cap. xxv, 4. Sic in quolibet sancto suo modo verum est illud Abrahæ eloquium: « Non est inventus similis illi in gloria, qui conservavit legem Exceisi, » Ecdi. XLIV, 20. Et illud S. Pauli: « Unusquisque proprium donum habet a Deo, alius quidem sic, alius vero sic, » I Cor. vii, 7.

ET POSUI MONTES EIUS IN SOLITUDINEM. — « Ejus, » scilicet Seir, ut quidam codices cum Ruperto legunt, hoc est Idumæa: hæc enim sita est in montibus, sicut Tyrolus et Helvetia in Alpibus. Probat se odio habuisse et habere Esau, id est Idumæos, ex eo quod eorum regionem vastavit per Nabuchodonosorem, adeo ut civibus in Babylonem abductis, nec inde reductis, ferarum facta sit lustrum et draconum cubile. Ita Lyranus, Vatablus, Ribera et alii. Nabuchodonosor enim post exilium Jerusalem invasit et excidit Idumæam, ut dixi in Abdia.

4. DESTRUCTI SUMUS. — Hebraice רשנו russenam, id est depauperati sumus, et ad extremam inopiam redacti: ita Chaldaeus, Pagninus, Vatablus et Arias; scilicet per vastationem agrorum et urbium, quod Noster clare vertit, « destructi sumus; » Septuaginta, subversa est Idumæa.

SED REVERTENTES EDIFICABIMUS QUE DESTRUCTA SUNT. — Hebraice חרבות charobot, id est que desolata et deserta sunt; sicut videmus Judæos, quorum annuli sumus, e Babylone in patriam reversos, suas domos et urbes reedificasse sub Cyro, Dario et Artaxerxe (1).

HÆC DICIT DOMINUS: ISRY EDIFICABUNT, ET EGO DESTRUAM. — Ecce odium Esau, et dilectionem Jacob, q. d. Vos, o Judæi, reedificastis Jerusalem et templum, eoque fabricam vestram protexi et promovi: volent vos emulari Idumæi, et urbes suas pari modo restaurare; at ego eis ob-

(1) Quæ vastatio quo tempore et a quo facta sit quaerentibus Rosenmuller, et Hesselbergus et alii, armis Nebuchadnezzaris respondet. Sed e contra Maurer: Hanc profecto probabile est, vastasse Chaldaeos terram eorum, qui in expugnandis Hierosolymis ipsorum socii fuerunt. Itaque cum alia vastatio Idumæe ex historia non patet, Hitzigius factum prorsus ignotum respici putat. Nos vastationem intelligentiam putamus factam ab his populis, adversus quos quinto post expugnatam Hierosolymam anno Chaldaei bellum gesserunt, a vicinis, inquam, Ægyptiorum, Ammonitarum, Moabitaram populis (Joseph. Archæol. lib. X, cap. ix.): nam qui Chaldaeorum hostes fuere, fuerunt etiam Idumæorum. Istos igitur populos Idumæarum in regione irruptiones fecisse putamus.

sistam, ac fabricas eorum impediam et destruiam. « Nisi ergo Dominus edificaverit domum, in vanum laboraverunt qui edificant eam. Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam, » Psal. CXXVI, 1.

ET VOCABUNTUR TERMINI IMPIETATIS. — q. d. Idumæa vocabitur terra inops et maledicta, terra ob impietatem desolata; terra que impietatis uti habuit culpam, ita et sustinet poenam, adeo ut omnes transeuntes eam exsillent et subsannent, dicentes: Quam scelerata fuit hæc terra, quam Deus ita desolavit, et quasi Sodomam e caelo sideravit. Alludit vox רשנו rissa, id est impietatis, ad רשן rissas, id est depauperatus est, q. d. Idumæa fuit populus rissa, id est impietatis; ideo rissas, id est depauperatus et desolatus est. Inde enim רשן riss vel rus est pauper; perinde ac si latine dicas: Idumæus fuit Cyrus, fuit diros; fiat ergo riss: fuit Cyro si non ditior, certe dirior et impientior; fiat ergo Iro pauperior. Sicut Cyrus, casus a Tomyrri regina Scythiæ, factus est Irus, cum caput ejus culeo pleno sanguinis inclusum ab ea subsannante audivit: « Cyre, bibe sanguinem quem tantopere stilisti. »

ET POPULUS CUI IRATUS EST DOMINUS USQUE IN ÆTERNUM. — Est metonymia: sub causa enim intelligit effectum, puta subira vindictam exira manantem, q. d. Idumæi sunt populus, cui Dei ira et vindicta in æternum incumbent: quia eos æterna vastitate, excidio et desolatione puniet.

Quæres, quomodo hoc sit verum? Nam ut Judæi, ita et Idumæi excidio Chaldaeorum fuerunt superstitēs. Idumæos enim post hæc tempora subegit Simon Machabeus, ejusque filius Hyrcanus, teste Josepho lib. XIII Antiquit. cap. XVI et XVII, imo Idumæi interfuerunt bello Judaico sub Tito, teste Josepho lib. VI Belli, cap. VII. Respondeo: id verum est, primo, quia captivitas eorum nunquam fuit publico decreto revocata, nec generali reddito soluta; quia ipsi turmalim omnes fuere abducti in Babylonem, sed turmalim ex ea non fuere reducti, ut fuere reducti Judæi per edictum Cyri, I Esdræ, I, 1. Manserunt tamen in Idumæa et vicinis locis aliquæ eorum reliquie, que sensim succreverunt seque propagarunt, additis etiam colonis aliarum gentium, quæ in Idumæam utpote derelictam et quilibet patientem, transmigrarunt: quo factum est, ut inæolæ non essent puri Idumæi, sed mixta et quasi nova gens. Vide dicta Jerem. XLIX, 13. Secundo, hæc Idumæorum reliquie subactæ sunt ab Hyrcano, ut jam dixi, qui eos coegit ad circumcisionem et judaismum, adeoque ex Idumæis fecit Judæos. Tunc ergo Idumæa gens et superstilio excesa fuit, tumque impletum hoc Malachiæ oraculum: « Vocabuntur populus cui Dominus iratus est in æternum » quia in æternum sustulit eorum rempublicam et Synagogam infidelem, eamque transmutavit et construlit in Synagogam et rempublicam Judeorum, fecitque ut Judæis essent subditi, tam in civi-

Idumæi an plebem prorsus?

Tropologicè, quia Job et Esau non ut puer nam virtutem et vilium.

libus, quam in sacris. Quocirca cum Titus oppugnaret Judæos, in eorum auxilium venere viginti millia Idumæorum, ut pro Judæis quasi fratribus, imo patribus, heris et dominis suis dimicerent. Denique post bellum Judæicum sensim Idumæi ita extincti sunt, ut ne quidem nomen eorum superstet, uti superest gens, licet vaga, nomen et distinctio Judæorum: ubique enim Judæi ab indigenis distinguuntur et secerantur. Perperam Judæi per Idumæos accipiunt Romanos, uti dixi in Abdia.

Tropologicè Remigius: « Esau et Jacob, inquit, fratres, de una stirpe generati, virtutum atque virtutum figuram præferunt: quæ duo licet sint contraria, ex uno cordis fonte procedunt. Nam quia liberi sumus arbitrii, pro nostra voluntate aut ad vitia deflectimus, aut ad virtutes. Primo-genitus est Esau: quia priora sunt vitia per infantiam, adolescentiam et juventutem: post nascitur Jacob, qui supplantator interpretatur; quia errores fragilioris ætatis ætas firmior succedens corrigat et supplantat. Unde bene major frater, hispidi et agrestis venator, et sylvis assuetus dicitur fuisse; minor lenis et simplex, habitasse domi perhibetur. Itaque sub nomine Esau Deus vitia odio habere asserit, non naturam quam bonam fecit: ut propterea fines ejus ponit in solitudinem, ut omne malum exstirpet, et vitia non succrescant. Quod si impudens malitia ea que sunt destructa rursus edificare conetur, Dominus iterum destructurum se proficitur. Quod facit duobus modis, sive dum corriguntur peccatores, sive cum pertinaciter peccantes justa ultione damnantur. »

Hæc accedit Georgius Venetus, tom. II De oraculis Prophet. sect. VII, num. 313, ubi quaerit cur Esau vocetur Seir, ac respondet: quia Seir significat turbinem, horrorem, pavorem, hircum, pilosum, faunum (Seirim enim sunt Satyri), demonem, que omnia recte conveniunt improbis, viventibus secundum carnem et sanguinem, quorum finis est interitus, et stipendium mors (ut ait Apostolus) ac gehenna. Horum ergo sors est damnatio, formidolosa, horrore, dolore et angustia plena. Hinc Christus venit ut hominem animalem de Seir erueret, et duceret in Jerusalem, id est in visionem pacis. Itaque Seir et Edom sunt impij, et presertim damnati in inferno. De his enim verissime dicitur: « Et vocabuntur termini impietatis, et populus cui iratus est Dominus usque in æternum. » Damnati enim sunt folles et fomenta gehennæ, quorum capiti jugiter incoubit ardens Dei ira et indignatio, eaque efficaæ et ignita, vomens flammaram incendia, quibus eos cremabit in æternum. Væ, væ, væ sceleri et malis! Deus hæc maledictionem a cervicibus nostris avertat.

Vers. 5.

3. MAGNIFICETUR DOMINUS SUPER TERMINUM ISRAEL. — Opponit æ terminum, id est regionem Israel, termino, id est regioni impietatis, puta Idumææ,

vers. 4, q. d. Glorificetur Dominus qui punit improbos, et præmiat probos: quia scilicet vastavit impiam Idumæam, et pro Judæis quasi fratribus, imo patribus subjugavit, itaque ex infideli et impia fidelem et piam effecit. Id factum est per Hyrcanum, uti jam dixi. Unde secundo, Chaldaeus vertit: Multiplicetur gloria Domini: etenim dilatavit terminos Israelis, scilicet usque in Idumæam. Tertio, alii sic exponunt, q. d. Extendat Deus terminos et dominium Israelis, ut eo modo pariter extendat suam gloriam et magnificentiam, atque a gentibus Israeli subiectis cognoscatur et collatur. Quarto, alii vertunt: Magnificetur Dominus ultra terminum Israel, q. d. Gloria et magnificentia Dei non ardentur angustis Israelis terminis, sed ultra eos se propagat et distendat per totum orbem. Hoc crepit fieri sub Machabeis, per eorum victorias coelitus a Deo obtentas; sed allegorice plene factum est per Christum et Apostolos. In omnem enim terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. Verus enim Israel est Ecclesia et populus christianus, qui se et Judæa pariter propagavit per universum mundum. Ita hodie veri fideles subjugata Bohemia, Austria, Hungaria, etc., sudent ob dilatatum imperium non iam reipublice, quæ Ecclesiæ, deicuntque: Magnificetur Dominus super terminum Israel.

Anagogice, q. d. Laudetur Deus ob gloriam, triumphos et multitudinem Israelis, id est sanctorum et electorum. Hi enim mirifice laudant Deum, quod vident in se cecidisse sortem tam felicem, maxime cum vident terminos impietatis, id est cælum damnatorum, presertim amiorum et sociorum suorum, a Deo ita puniri et comburi, seque ab eorum sorte per Dei gratiam fuisse erutos et salvatos. Ita S. Hieronymus. Vide Apostolum, ob hoc beneficium, celebrantem et glorificantem Deum toto cap. I ad Ephes.

6. FILIUS HONORAT PATREM. — Recensitis suis in Judæos beneficiis, Deus hic transit ad eorum maleficia, quæ ipsi ingræte rependerunt. Ingratitudinem ergo et irreverentiam eorum culpam et accusat. Nota, « honorat, » id est iure naturæ, divino et humano honorare tenetur, et, si vero filius talis est, qualis esse debet, reipsa honorat. Jam honor in hoc præcepto: « Honora patrem et matrem, » quatuor complectitur, scilicet primum, amorem; secundo, reverentiam; tertio, obedientiam; quarto, beneficentiam et altioniam, si ea indigeant, ut dixi Deut. v, 16.

SI ERGO PATER EGO SUM, UBI EST HONOR MEUS? ET SI DOMINUS EGO SUM, UBI EST TIMOR MEUS? — Patri enim proprie a filio debetur honor, domino a servo timor, non tantum servilis, sed et liberalis, qui reverentiam, amorem ac obsequium sedulum et exactum complectitur. Porro Deus est pater fidelium: primo, creatione; secundo, conservatione et gubernatione; tertio, alimonia; quarto, cura et providentia paternam; quinto, per fidem et gratiam que nos justificat, sibi que in filios et hæ-

Vers. 6.

redes regni sui adoptat. Idem est dominus hiesdem titulis, aliisque, ut quod nos redemerit, et sanguine Filii sui sibi quasi coemerit; quod sit summa majestas, quasi omnino creatura servare tenetur; quod nos quasi servos et operarios ad vineam suam excolendam, proposita mercede glorie aeternae conduxerit, etc. Hiesce titulus Deus omnium, etiam laicorum, est pater et dominus. Unde ad omnes Judaeos, etiam laicos, hic dirigi a Deo sermonem, eosque ingratitudinis, irreverentiae et impietatis accusari, quod sua dilectioni, de qua dixit: « Jacob dilexi, » non responderint; sed Deum amantem se odio habuerint, inhonorarint et contempserint, censent S. Hieronymus, Theodoretus, Remigius et Hugo.

Moraliter, Deo ut patri ut debetur amor, ut domino timor.

Audi S. Ambrosium in *Malachiae verba*, in fine tomii II: « Si servus es, inquit, redde domino timoris obsequium: si filius, exhibe patri pietatis affectum. Tu autem cum gratias non agis, Deum nec diligis, nec vereris. Unde aut contumax servus, aut superbus es filius. Qui est ergo utilis christianus, semper debet patri ac domino suo laudes dicere, et in ejus gloriam omnia procurare; sicut ait B. Apostolus I *Corinth.* x, dicens: Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Videte quale veri christiani Apostolus voluit esse convivium, ut magis fides Christi, quam prandii sagina comedatur; et plus reficiat hominem Domini nominis frequens invocatio, quam epularum multiplex et copiosa collatio, meliusque pascat esurientem religio quam sagina. » Vide sequentia, ubi pulchre docet christianum debere Deo Patri tam mane, quam vespere instar luscinae, aliarumque avium gratias agere, et laudes canere. Audi et S. Bernardum serm. 16 in *Cantic.*: « Ita ipse, inquit, patrem se exhibuit mihi; sed non ego me vicissim illi filium. Quanquam fronte attollo jam oculos ad vultum patris tam boni, tam mali filius? pudet indigna gessisse genere meo, pudet tanto patri visisse degenerem. Exitus aquarum deducite, oculi mei, operiat confusio faciem meam, » etc. Et serm. 83: « Exigit, ait, Deus timeri ut dominus, honorari ut pater, ut sponsus amari. Quid in his eminet? nempe amor. Absque hoc et timor poenam habet, et honor non habet gratiam. Et qui de amore non venit honor, non honor, sed adulatio est. Et quidem soli Deo honor et gloria: sed horum neutrum acceptabit Deus, si melle amoris condita non fuerint. »

Magis tamen proprie et genuine ad sacerdotes hic loqui Deum, patet ex eo quod sequitur: « Dicit Dominus exercituum ad vos, o sacerdotes. » Hebraice enim habent: *Dicit Dominus exercituum vobis sacerdotibus, despicientibus nomen meum. Dicit, scilicet id quod praecessit: « Si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? »* Unde Complutensia ita legunt et dispungunt, ut haec omnia conjungant hoc modo: *Ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum ad vos, o sacerdotes.* Ita Lyranus, Pag-

nius, Vatablus et alii. Ubi nota, sacerdotes praesertim laicis vocari filios Dei, tum quia Deo dicati et consecrati sunt, ut ad ejus quasi familiarum pertineant; tum quia justi et sancti esse debent, ut sancta sacrificia et preces pro populo Deo offerant: sancti enim sunt filii Dei adoptivi; tum proprie, quia in lege veteri levitae et sacerdotis pro primogenitis filiorum Israel, quos Deus ab angelo percussit et a morte liberavit, ideoque sibi deponerant, Deo oblata et dati sunt, *Exod.* cap. xiii, 2, et *Num.* cap. viii, 16. Sensus ergo est, *g. d.* Vos, o sacerdotes, imprimis arguit et culpatur Deus, quod cum sitis ejus primogeniti, peculiariter praesertim laicis ceterisque Israelis filiis ab eo dilecti, et in sacerdotibus electi; tamen cum non ut patrem honoratis, nec ut dominum revereamini; sed cum ejusque cultum et victimas inhonoratis et despiciatis. Timor enim hic et alibi, reverentiam, adorationem, sacrificium, omnemque cultum Dei denotat: « Qui enim metuit, non scrutatur, sed colit, observat, adoratur, honoratur, glorificatur, laudatur, commendatur, » ait S. Chrysostomus homil. 2 *De Incomprehens. Dei natura.*

Incipit Malachias prophetiam et correctionem suam a correctione sacerdotum: quia reformatio reipublicae et laicorum pendet a reformatione cleri et sacerdotum: qualis enim est sacerdos, talis est et populus. Sane hoc saeculo haeresi Lutheri occasionem dedit insectia, et mala vita plurimum sacerdotum. Quocirca et Christus initio, aequae ac in fine praedicationis suae, redarguit vitam sacerdotum. Docet id egregie Auctor *Imperfecti*, apud S. Chrysostomum, initio homil. 38 in *S. Matth.*, ubi recte sacerdotes comparat stomacho; explicans enim ingressum solemnem Christi die Palmaram in Jerusalem, quo primo templum adiit: « Et intravit, inquit, Jesus in templum Dei. Hoc erat proprium boni filii, ut et veniens ad domum curreret patris, et illi honorem redderet qui genuit eum, ut tu imitator Christi factus, cum in aliquam ingressus fueris civitatem, primum ante omnem aedem ad ecclesiam curras. Hoc erat boni medici, ut ingressus ad infirmam civitatem salvandam, primum ad originem passionis intendere. Nam sicut de templo omne bonum egreditur, sic et de templo omne malum procedit: quemadmodum medius quando primo ingreditur ad infirmum, statim de stomacho ejus interrogat, et eum componere primum festinat: quia si stomachus sanus fuerit, totum corpus validum est; si autem dissipatus fuerit, totum corpus infirmum est: ita si sacerdotium integrum fuerit, tota Ecclesia floret; si autem corruptum fuerit, omnium fides marcescit. Cor autem et stomachus sacerdotis intelliguntur: quia in rebus spirituales per eos totus populus gubernatur. Et sicut cor sapientiae locus est, ita sacerdotes sunt receptacula sapientiae spiritualis, Isaia dicente de regibus quidem: Omne caput in dolore; de sacerdotibus autem: Omne cor in tristitia. »

Reformatio laicorum inchoanda a reformatione sacerdotum.

Quod stomachus est in corpore, hoc sacerdos in populo.

Explicat id, omnia stomachi analogie applicando sacerdotibus, dicens: « Sicut enim stomachus corpus cibum coquit eum in seipso, et per totum corpus dispergit; sic et sacerdotes accipiunt scientiam sermonis per Scripturas ac Deo, et excoquentes eam in se, id est tractantes et meditates apud se, universo populo subministrant. Et sicut stomacho subministrante unumquodque membrum suscipit nutrimentum, et convertit ipsum in se secundum suam naturam; ut puta quod suscipit jeur, totum fit sanguis; quod autem suscipit fel, bilis efficitur totum; quod vero ascendit in pulmonem, phlegmata fiunt; quod autem in mamillas, totum efficitur lac: sic sacerdotibus in Ecclesia loquentibus Dei verbum, omnes suscipiunt; unusquisque autem convertit illud secundum proprium cor, ita ut unum id ipsum verbum in cordibus quidem rectis procedat ad vitam; in cordibus autem perversis suscitetur fraudandiam, quasi bilis: in aliis autem operatur dilectionem dulcissimam, quasi lac: in aliis autem odia, quasi phlegma nocivum et expendum. Vide ergo, sacerdotes, quomodo vos componatis in verbo et opere. Quoniam sicut in corpore, si aliquod infirmatum fuerit membrum, non omnino languet et stomachus; si autem stomachus languerit, omnia membra inveniuntur infirma: sic si aliquis christianorum peccaverit, non omnino peccant et sacerdotes; si autem et sacerdotes fuerint in peccatis, totus populus convertitur ad peccandum. Ideo unusquisque christianorum pro suo peccato reddet rationem: sacerdotes autem non solum pro suis, sed et pro omnium peccatis reddunt rationem. Vidit arborem pallentibus foliis marcidam, et intellexit studiosus agricola, quia laesura in radicibus haberet. Nam vere quemadmodum cum videris arborem pallentibus foliis marcidam, intelligis quia aliquam culpam habet circa radicem; ita cum videris populum indisciplinatum et irreligiosum, sine dubio cognosce, quia sacerdotium ejus non est sanum. » Haec prolixius recitavi, quia singula aurea ab ore auro.

Et dixisti: In quo desepimus nomen tuum? — Hebraice בָּזוּ בָּזוּ, id est *spreverimus*; Chaldaice, *contempimus*; Tigurina: *Quantum re vile habuimus nomen tuum, illudque nobis sordet?* Respondet Deus: « Offertis super altare meum panem pollutum. » S. Hieronymus, Remigius, Hugo et Lyranus, per panem intelligunt panes propositionis, censentque culpari hic sacerdotes, quod eos non triticeos, aut non azymos, ut lex jubebat, sed siligineos, hordeaceos, fermentatos, aut alia ratione vetitos Deo offerrent. Addit S. Hieronymus, Remigius, Haymo, Albertus, Hugo et Lyranus, taxari sacerdotes, quod panes hosce ex quovis frumento conficerent, cum juxta eorum traditionem, ex patrum religione et pio usu acceptam, non nisi ex selecto frumento con-

fici deberent, quod ipsimet sacerdotes sciverint, messuissent, moluissent et coxisissent. Quod notent christiani, praesertim sacerdotes, ut discant qualia, quam pura et selecta Deo offerre debeant.

Verum quia panes propositionis non offerbantur in altari, quod tamen de suo pane ait hic Malachias, sed in mensa panum propositionis: nec enim erant victimae, sed merae oblationes; hinc melius per panem pollutum accipias victimam pollutam, tum simile et panum, quos quasi sacrificia concremabant Deo in altari, vocabantque *mincha*, ut patet *Levit.* ii; tum carniuum, puta bovm, ovium, hircorum, quos sacrificabant Deo. Ita Chaldaeus, Vatablus, Clarus et Arias. Hebraei enim panem vocant omnem escam, etiamsi caro sit; ac praesertim bos, capra, agnus, et quaevis victima Deo oblata vocatur *panis*, id est cibus Dei, ut ostendi *Levit.* xxii, 25, et *Sacrificium est panis, id est cibus Dei.* cap. xxi, 6 et 8; *Numer.* xxviii, 2. Rationem dedit *Levit.* ii, nimirum quod sacrificium sit convivium Dei, in quo Deus cum hominibus quasi comedere et bibere videtur. Quocirca carnes Deo immolantur, erant quasi panis, id est cibus, quos vescabatur Deus: vinum Deo libatum erat quasi potus quem bibebat Deus. Quod enim ignis devorabat et consumebat, hoc censetur Deus per ignem representatus edere et consumere: « Panem ergo pollutum » vocat victimas caecas, claudas, mancas, quas contra legem *Levit.* xxii, 19 et 22, Deo offerrebat. Ita enim se explicat Malachias vers. 8. *Secundo*, « pollutum, » quia non offerebant eo ritu et caeremoniis, quas praescribit lex *Levit.* cap. i, ii, iii, iv, etc. *Tertio*, « pollutum, » ob impietatem et scelera sacerdotum eum offerentium. Sacrificia enim Indaeorum valebant, ut vim impetrandi habebant non ex opere operato, uti habet nostrum Eucharistiae, sed ex opere operantis, puta ex dignitate et devotione sacerdotis sacrificantis, qui hic erat sceleratus et impius: quocirca ejus oblatio magis Deum irritandi, quam impetrandi vim habebat.

Porro Gentiles adeo deorum suorum reverentiae erant, ut, priusquam victimas immolarent, eas collitice explorarent, an pure essent. Hinc et meliores egeret seligebant, easque Apollini candidas, quarum, si majores essent, cornua inaurabant. Unde Aescanion lib. X. *Æneid.*:

Et statum ante aras arusta fronte juvenum
Candentem.

Et Ovidius:

Blandis induta cornibus aurum,
Conciderant lactea, nivea cervice juvenca.

Quod si color hic victimae deesset, cretam superinducebant. Unde illud Juvenalis, *satyra x*:

Duc in Capitolia magnum
Cretatimque bovem

Gentilium religio in victimis solentibus.